

# ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם  
"תוספי התנאים"  
לעשות רצונך  
בלבב שלם



שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

166

פרשת בשלה תש"פ

דיני לחם משנה

נא לא לעיין בגליון  
בשעת התפילה  
וקריאת התורה

## דין לחם משנה

יא. שלמה אחת. אם אין לו אלא שלמה אחת ואין לו שום פרוסה לצרף אליה, י"א שיברך על השלמה כמו שהוא ויותר על דין לחם משנה (ש"ת מנחת יצחק ח"י סי' כ"ה), אבל יש הסוברים שמעלת לחם משנה עדיף ממעלת 'שלם' ולכן טוב שאחר יתכנה לשנים לפני שמביאים הלחם לפניו, ואז יברך על שתי פרוסות כדי לקיים דין לחם משנה (נצי"ב), ואם אין אחר שם, הוא בעצמו יתכנו לשנים ויברך עליהם, כי לחם משנה הוא מצוה גמורה, ומעלת 'שלם' הוא רק עדיפות (מעורר ישנים אות ק"א).

### גדרה של שלמה

יב. לכתחילה יהיו הככרות שלימות לגמרי בלי שום חסרון אפילו בקרום החיצון, ולכן חלה שיש עליה 'תווית מאפיה' [bakery's company label] כמו שמצוי בא"י, לא יורידוהו לפני הבציעה כי אז יחסר קצת בקרום החיצון (שש"כ פנה"ה סי"ח) [ויורידוהו אחרי הבציעה עם מעט חלה כדי שלא יהיה בו חשש איסור בורר].

יג. נסדק. כשנסדק החלה או שיש חלק מהחלה שהופרשה קצת מעיקר החלה אבל עדיין מחובר אליה, אם כאשר יגביהנו בחלקו הקטן לא יעלה החלק הגדול עמו, דינו כנחלק ואין להשתמש בו כשלמה ללחם משנה, וכן הדין במצה שנסדקה.

יד. לחבר שני חלקים ע"י קיסם. אם נסדק או הופרש חלק מהפת באופן שאינו נחשב כשלם ואין לו פת אחר, יכול לחבר שני החלקים ע"י קיסם באופן שעם הקיסם יעלה כל הפת כאחת, וגם נראה כאחת אף אם ע"י התבוננות היטב הסדק עדיין ניכר (מ"ב סי' קס"ח סק"ז וחי).

טו. חסרון קל. כשיש רק חסרון קל בחלה כגון שקצת מקרום החום חסר, או כשהוציא החלה מתבנית האפיה ונשאר חלק קטן מהחלה בתוך התבנית, כל שלעיני בני אדם נראה ונקרא שלם, מעיקר הדין נקרא עדיין שלם (ש"ת חלקת יעקב א"ח סי' צ"ג).

טז. חלות שהודבקו והופרדו. כשאופים כמה חלות על מגש אחד, קורה הרבה פעמים שנוגעות ונדבקות מעט אחת בשניה, ובפרט במאפיות, וביותר בחלות קטנות, וכשמפרידים אותם נראות כחסרות, מ"מ כל שלא נעשה כן בכוונה תחילה, נחשבות הן כשלמות מאחר שלעיני בני אדם נראות כשלימות שהרי ניכר בהן שהחסרון הוא מחמת שהיו דבוקות (מחצית השקל סי' ע"ד סק"א).

יז. בייגל. ביגל אמריקאי גם נקרא שלם לענין זה אע"פ שיש חור באמצע שכך הוא נאפה מתחילה (ש"ת רבבות אפרים ח"א סי' ר"ד אות ב').

יח. לחרוך קצה הפת באש. אם יש פת שנחסר בקצה ממנו באופן שאין הפת שלם, יש עצה לחרוך קצה הפת באש, ואם נראה לעיני בני אדם כשלם שוב נחשב כשלם, ויכול לעשות כן במצה כדי לעשותו שלם, וכן חלה שנחסר בה קצת, יכול להחזירה לתנור עד שחלק החסר נקדם מחדש ודינו כשלם.

### סוגי לחם שמצטרף ללחם משנה

#### לחמנית מזונות

יט. כשיש לפניו חלה א' ואין לו פת אחר לצרף ללחם משנה, יכול לצרף לחמניה שנילושה במי פירות שברכתו 'מזונות', כיון שמברכים עליו ברכת 'מוציא' כשקובעים עליו סעודה, נחשב ללחם לענין 'לחם משנה' (מג"א ריש סי' תר"פ, כף החיים סק"ז).

### זכר למן

א. כשעורכים סעודת שבת בין בסעודת לילה בין בסעודת יום, וכן בסעודה שלישית (ש"ע סי' רצ"א ס"ד), צריך לבצוע על שתי ככרות ונקרא 'לחם משנה' (ש"ע סי' ע"ד ס"א) והוא זכר למן, דכתיב (שמות ט"ז, כ"ב) 'לקטו לחם משנה' (מ"ב סק"א) שאז בערב שבת נפלו שתי מנות אחת ליום ששי ואחת ליום השבת.

### חיובה

ב. י"א שחיובה בב' סעודות הראשונות הינה מן התורה ונלמד מפסוק הנ"ל (ט"ז סי' תרע"ח סק"ב, ש"ת חת"ס א"ח סי' מ"ז), אמנם רוב הפוסקים נוקטים שאין חיובה אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא (מג"א סי' רנ"ד סק"ג, פמ"ג על הט"ז שם, שער הציון סי' רע"א סק"א).

### נשים וקטנים

ג. נשים. גם נשים מחויבות בלחם משנה, משום שגם הן מחויבות בסעודות שבת (ט"ז שם) ומשום דאיתקש זכור לשמור ולמדו חז"ל שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה (ר"ן), וגם משום שאף הן היו בנס של המן (מרדכי בשם ר"ת, מ"ב סק"א).

ד. קטנים. גם קטנים שהגיעו לגיל חינוך חייבים בלחם משנה (ש"ת משיב הלכה סי' תס"ז בדברי חפץ).

### שיעור החלה הראויה ללחם משנה

ה. שיעור החלה שראויה להשתמש בו ללחם משנה לכתחילה ראוי שיהיה בו שיעור כביצה (הגר"א הובא בתשובות והנהגות ח"א סי' ר"ח) ולכל הפחות שיהיה בהם שיעור כזית (כף החיים סק"ח), ובשעת הדחק יכול לסמוך על אלו סוברים שאפשר להשתמש אפילו בפחות מכזית (כה"ח שם, ש"ת דברי יציב א"ח סי' קכ"ו).

### לחם משנה באכילת מזונות

ו. יש שכתבו שכשמקדש בשבת בבוקר קודם הסעודה הקבועה ואוכל פת הבא בכיסנין כגון בקידושא רבא, יש לקחת שתי שלימות דהיינו שיברך 'מזונות' על שתי עוגיות ביחד משום לחם משנה (קיצור ש"ע סי' ע"ז ס"ז) וכך נהגו כמה גדולים לעצמם (הגרש"א, קובץ קול תורה מ').

ז. מ"מ רוב הפוסקים חולקים עליו, ומנהג העולם אינו כדבריו, ולכן גם הרוצה לעשות כדבריו לא יעשה זאת בפרהסיא דמחזי כיוהרא (ש"ת מנחת יצחק ח"ג סי' י"ג).

### פת שלימה

#### שתי ככרות

ח. לכתחילה ידקדק שהלחם משנה יהיה שתי ככרות שלימות (רמ"א סי' ע"ד ס"א) ומ"מ אם אין לו פת שלם אינו מעכב (מ"ב סק"ב).

ט. שלם ופרוסה. אם יש לו רק חלה אחת שלמה, יצרף אליו עכ"פ פרוסה כדי לקיים לחם משנה, ויבצע על השלמה (ש"ת חת"ס א"ח סי' מ"ז).

י. שתי פרוסות. אם אין לו אלא פרוסות, יקח עכ"פ שתי פרוסות בידו ויברך עליהם כדי לקיים דין לחם משנה (ערוה"ש ס"ה), ולכן כשבאים לבית המדרש מאוחר לסעודה שלישית ולא מוצאים לחם משנה, יקח ויברך על שתי פרוסות, ולא כמו שעושים כמה בני אדם שנמנעים מליטול ידים (היכל הוראה ח"ב הוראה ל"ד).

**חלה שאינה ראויה לאכילה**

כ. חלה קפואה. מותר לצרף חלה קפואה כלחם משנה מאחר שבעצם ראויה היא לאכילה, וגם יתכן שבהמשך הסעודה כבר תהא ראויה לאכילה בפרט אם יש לו דרך לחמומו באופן המותר (ש"ת מנחת יצחק ח"ט סי' מ"ב אות א', תשובות והנהגות ח"ב סי' ק"ע).

כא. חלה קשה. גם חלה קשה שכבר אינה ראויה לאכילה, מותר לצרף אותה ללחם משנה מאחר שראויה לאכילה בשעת הדחק כל שלא נתעפש לגמרי (מ"ד בשו"ת שבט הקהתי ח"ב סי' קט"ז).

כב. חלה שאולה. מותר לשאול חלה משכן על מנת להחזירה כשהיא שלימה, ולצרפה ללחם משנה אע"פ שאין לו רשות לבצוע בה (ש"ת דברי יציב א"ח סי' קכ"ח).

כג. מצה מר"ח ניסן ואילך. יש הנוהגים שלא לאכול מצה מר"ח ניסן ואילך כדי שיאכלו מצה בפסח בשמחה ובתיאבון (מ"ב סי' תע"א סק"יב), ומ"מ מי שאין לו פת אחר באותו זמן, יכול לצרף מצה לצורך לחם משנה, אע"פ שמנהגו לא לאכול (ע"פ הפמ"ג משב"ז סק"ב).

כד. מצה בערב פסח שחל בשבת. כשחל ערב פסח בשבת [בשנה הבאה תשפ"א הבעל"ט] ואסור לאכול מצה באותו שבת מדינא, נחלקו הפוסקים אם מותר לצרף מצה ללחם משנה, יש שציידו לומר שאין לצרף מצה מאחר שאסור לאכול מדינא (ש"ת אפרקסת דעניא סי' קכ"ב אות ג'), אבל אחרים נוקטים בזה להיתר ואפשר לצרף מצה ללחם משנה שלמעשה נותן זה חשיבות יותר כשיש עוד לחם לפניו כשבוצע עליו (חז"א, קובץ אגרות ח"א סי' קפ"ה, ש"ת פרי השדה ח"ב סי' פ"ח), ויעטוף המצה בניילון כדי שלא תיגע בחלה החמץ (אורחות רבינו ח"ב עמ' י"א).

**חלה בשקית או בניילון נצמד**

כה. לפעמים עוטפים חלה בניילון נצמד כדי לשמור על הטריות, ואפשר לצרף חלה עטופה בפלסטיק ללחם משנה, ואין צורך להוציאה מהפלסטיק, אמנם החלה שבוצע עליה ידקדק שלא תהיה עטופה בניילון בשעת הברכה והבציעה (מ"ב סי' קס"ז סק"ג).

**להוציא אחרים ידי חובת לחם משנה**

**כשמוציאים גם בברכת המוציא**

כו. בעל הבית מוציא כולם. בסעודת שבת כשיש לחם משנה רק לפני בעל הבית ולא לפני כל אחד ואחד, נכון לנהוג שבעל הבית יכוון להוציא בברכת המוציא שמברך את כל המסובין, ובזה יוצאים הם גם ידי חובת לחם משנה (קרבן נתנאל פסחים פ"ג סי' ט"ז אות ה', מ"ב סי' ע"ד סק"ב).

כז. ברשות. כשמוציא אחרים בברכת המוציא, יאמר קודם ברכתו, 'ברשות רבותי' או 'רשות להוציא' וכדומה כדי להודיע להם שכווננו בברכתו (מ"ב סי' כח).

כח. בעל הבית יחלק לכל המסובין מהחלה שבצע כך שכל אחד יאכל מהלחם משנה, ואם אין מספיק שיאכל כל אחד כזית מהלחם משנה, יכול לתת פחות מכזית מהלחם משנה וישלימו לשיעור כזית מלחם אחר.

**כשאינו מוציאים בברכת המוציא**

כט. כל אחד מברך על הפרוסה. ישנם הרבה שנוהגים שאף כי המסובים שומעים את ברכת המוציא מבעל הבית, מ"מ נוהגים לברך אח"כ לעצמם ברכת המוציא על הפרוסה שמקבלים מהבוצע (מנהג חסידים), והטעם כמו בהרבה ברכות שנוהגים כל אחד לברך לעצמם משום שלרוב אין מכוונים בברכה ששומעים מאחר או שמפסיקים בין הברכה לטעימה (ש"ע הרב סי' קס"ז ס"ח).

ל. אף כשכל אחד מברך ברכת המוציא על הפרוסה שקיבל מבעל הבית, אפ"ה נוקטים הרבה הפוסקים שידי חובת לחם משנה יוצאים בברכת בעל הבית שבירך לפני זה על הלחם משנה (א"א בוטשאטש, ש"ת דברי יציב א"ח סי' קכ"ו, תשובות והנהגות ח"ג סי' צ').

לא. בצע בעל הבית לפני שנטל אחד. לכתחילה ימתן הבעל הבית לברך ולבצע הלחם משנה עד שכולם נטלו ידיים (ערוה"ש סי' ע"ד ס"ד), אמנם אם בצע בעל הבית הלחם משנה לפני שאחד מהמסובין נטל ידיו ואין לחם משנה אחר, כל ששמע ברכת בעל הבית, יש הסוברים שיצא ידי חובת לחם משנה עם הבעל הבית ויאכל מהלחם משנה (א"א בוטשאטש שם).

לב. כל אחד מברך על הלחם משנה. מתוך אלו שנוהגים לברך ברכת המוציא לעצמם, יש שנוהגים ומדקדקים לברך כל אחד מהמסובין על לחם משנה לעצמם, והיינו אם יש לפנייהם לחם משנה, מברכים עליהם, ואם אין לפנייהם לחם משנה, מברכים על לחם משנה של בעל הבית משום שסוברים שקיים לחם משנה הוא כשמברכים המוציא על לחם משנה.

לג. במנהג הנ"ל, יש שנוהגים שרק הגברים מברכים לעצמם ברכת המוציא על לחם משנה של בעל הבית, ויש שנוהגים שגם הנשים וילדים מברכים לעצמם ברכת המוציא על לחם משנה של בעל הבית מאחר שגם הם מחויבים בלחם משנה כנ"ל (אות ג' וד').

לד. עניית אמן אחר ברכת המוציא. כשבירך המוציא על הלחם משנה ואחרים מברכים אחריו המוציא, יש לזהר שלא לענות 'אמן' על ברכתם שהרי זה הפסק בין ברכתו לטעימה (ש"ת פנים מאירות ח"ב סי' ה', שער תשובה סי' קס"ז סק"ג), אמנם אם ענה אמן נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור ולברך, ומשום ספק ברכות להקל אין לברך שוב (הגר"ש"א, ש"כ פמ"ח סל"ט).

**סדר בציעת הלחם משנה**

**איזה חלה בוצע**

לה. בליל השבת. כשיש לפניו שתי חלות, בשעת הברכה אוחז שתיים בידו, וישים אחד על השני, ובליל שבת בוצע חלה התחתונה (ש"ע והמ"א סי' ע"ד ס"א) ויסדר שהוא יהיה יותר קרוב אליו (מ"ב סק"ה), ולכן אם הוא בוצע זה שבצד ימין, יטה חלה השמאלית על הימנית שאז הימנית תהיה התחתונה.

לו. ביום השבת. בסעודה של יום השבת בוצע חלה העליונה והוא ע"פ קבלה (רמ"א שם), ולכן יניח חלה הימנית על השמאלית, וכך בוצע הימנית והיא העליונה.

**לבצוע שני הכרות**

לז. יש שנוהגים לבצוע שתי הכרות מיד (רשב"א, כ"ף החיים סקט"ז) וכך נהג הגר"א (מעשה רב אות קכ"ג), ואז צריכים לדקדק שגם הלחם השני יהיה ראוי לאכילה, ושלא יהיה קפוא (אות כ'), קשה (אות כ"א), שאולה (אות כ"ב), או עטוף בשקית (אות כ"ה), ושלא יהיה מצה האסורה באכילה (אות כ"ד).

לח. אמנם רוב הפוסקים סוברים שאין צריכים לבצוע שתי הכרות אלא סגי לבצוע חלה אחת ומקיימים לחם משנה ע"י שבירך לפניו על שתי כרות, וכך הוא מנהג העולם (ש"ע שם ס"א, ערוך השלחן סי' ב').

**ידיים על הפת או על מפת הפת**

לט. על הפת. צריך לאחוז הפת עצמו בשעת הברכה, ומצוה מן המובחר ליתן כל אצבעותיו על השתי כרות בשעת הברכה כנגד עשר מצוות התלויות בפת (ש"ע סי' קס"ז ס"ד), כגון בשעת חרישה קיים "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", ובשעת הזריעה קיים "שדך לא תזרע כלאים" וכדומה (מ"ב שם סק"ד), ולכן יתן ידיו מתחת למפה הפרוסה על הפת בשעת הברכה.

מ. על המפה. אמנם יש שסוברים שאפשר גם להניח ידיו על המפה הפרוסה על הפת ואין זה חציצה מאחר שהמפה עשויה לכבוד הפת, כמו לענין לולב דכל שהוא לנאותו אינו חוצץ (ש"ת באר משה ח"ו סי' קל"ד אות ב').

**חלוקת הפרוסות**

מא. לא יתן ביד. כשמחלק הפרוסות למסובין, לכתחילה לא יתן להם הפרוסה ביד אלא ישים על השלחן והם יקחו לבד מהשלחן, שלא יהיה כדרך אבילות שנותנים ביד האבל (ש"ע סי' קס"ז ס"ה, מנהג חת"ס), אבל י"א שבזמנינו לא צריכים להקפיד על כך (נימוקי א"ח סי' קס"ז).

מב. לזרוק הפת. מעיקר הדין אין לזרוק הפת משום ולזול הפת (ש"ע סי' קע"א ס"א ומ"ב סק"ט, סי' קס"ז סק"ח), ויש שנוהגים לזרוק הפרוסה למסובים משום שאכילת המוציא הוי דוגמת אכילת קרבן ומצוה הקטרה היא בזריקה, ולכן פרוסת המוציא שהיא כאימורים זורק אותה והוה כבודה (ש"ת התעוררות בתשובה סי' קל"ב בשם אביו הכת"ס).

**Teva EXPRESS** **בהוקרה מחנות "טבע אקספרס" קניון רב שפע** **תרומות לחוקי חיים**

**היני נכונים** **TO YOUR Brother Dignity** **WITH \$300,000** **36** **19-20 Feb**

**שיעורי שובבי"ם בעוה"ש"ת מתקיים שיעורים בשפת אנגלית ע"י מוריני הרב חיים אהרן בלייער שליט"א מוצי"ק בשעה 10:00 בביתמ"ד בנין אריאל רח' אהליאב ירושלים**

**גליון זה הוקדש לזכות רפואה שלמה לאשה החשובה הרסה בת ריזל חוה בתוך שאר חולי ישראל**

**גליון זה הוקדש לזכר נשמת בנו של מוריני שליט"א היניק וחכים שלא טעם הטא **רפאל מאיר דוב ע"ה** ב"ר חיים אהרן לאוי"ט נפטר ט"ו בשבט תשס"ט תנצב"ה**

**גליון זה נתרם ע"י ידידנו הר"ר **אברהם נסים** הכהן **יודייקין** הי"ו ומשפחתו אב"י גולדרס גרין לונדון לע"נ זקנתה מרת **פינקל קויפמאן** ע"ה בת ר' יצחק יהודה נפטרה י' שבט תשס"ז**